

Použitá literatura - Gándhího spisy:

Sebrané spisy Mahátmy Gándhího (psal v angličtině, ale i v gudžarátštině a hindštině) mají celkem 98 svazků většinou po více než 500 stránkách; <http://www.gandhiserve.org/cwmq/cwmq.html>

The Collected Works of Mahatma Gandhi (CWMG), The Publications Division, Ministry of Information and Broadcasting, Government of India, Navajivan Trust, Ahmedabad 1960-1981

Většinu textu tvoří chronologicky seřazené články, rozhovory, soudní spisy, projevy. Gándhího díla vydaná již dříve formou knih tvoří celkově nepatrnou část CWMG.

Móhandás Karamčand Gándhí – Hind svarádž / Indická samospráva

Společensko-ekologická edice, Nakladatelství Doplněk, Brno 2003), Navajivan Trust 1938, sepsáno jako Gándhího knižní prvotina 1909 v gudžarátštině

M. K. Gandhi – Hind Swaraj and other writings, pp.208 (+ Editor's Introduction etc. lxxvii), Edited by Anthony J. Parel, Cambridge University Press, 1997

Toto je Gándhího kromě novinových článků první, programové ((a ne zcela zralé)) dílo. Ono britské vydání má dobrý úvod a připojuje několik úryvků z Gándhího mnohem pozdějších spisů nebo vyjádření.

M. K. Gandhi – Satyagraha in South Africa, Translated from the Gujarati by Valji Govindji Desai, Navajivan Publishing House, Ahmedabad (1928) 1961 (348 pp.)

M. K. Gandhi – An Autobiography or The Story of My Experiments with Truth, Translated from the original in Gujarati by Mahadev Desai, Navajivan Publishing House, Ahmedabad (404 stran, je též na internetu)

Ony předešlé dvě knihy z vězení popisují činy Gándhího mládí, úsilí o povznesení indické komunity v Jižní Africe a počátky veřejného působení v Indii. První se soustředí více na Gándhího politickou práci, a hnutí Indů za důstojnost, druhá více na jeho duchovní vývoj.

(Ona autobiografie Můj život z českého vydání 1931 je bohužel nepřiliš souvislým výběrem kapitol z obou knih a tvoří ani ne třetinu celkového rozsahu těchto knih)

Za mnoho sbírek Gándhího myšlenek a postřehů například:

The Message of Mahatma Gandhi, Compiled and edited by U. S. Mohan Rao, Publications Division, Ministry of Information and Broadcasting, Government of India, Delhi 1968

M. K. Gandhi – For Pacifists, Navajivan Publishing House, Ahmedabad (1949) 1971

All Men Are Brothers, Life and Thought of Mahatma Gandhi as Told in His Own Words, Compiled and Edited by Krishna Kripalani, Unesco, Paris-Lausanne 1958

Gandhiji's Correspondence with the Government 1942-44, Navajivan Publishing House, Ahmedabad (1945) 1957

Sekundární literatura:

Arne Næss – Gandhi og Atomalderen, Universitetsforlaget Oslo – Bergen, 3. opplag 1961 (– starší verze norský)

The Selected Works of Arne Naess, Volume V – Gandhi and Group Conflict, Explorations of Nonviolent Resistance, Satyágraha; Springer, Dordrecht, 2005 (tato aktualizovaná verze v angličtině byla poprvé publikována roku 1974 v Universitetsforlaget Oslo)

Eknath Easwaran – Gándhí člověk, příběh jeho transformace [Gandhi, the Man], Volvox Globator, Praha, 1999, ISBN 80-7207-270-6

Charles Chaplin – My Autobiography, Simon and Schuster, New York 1964

Jaroslav Strnad, Jaroslav Filipický, Jaroslav Holman, Stanislava Vavroušková - Dějiny Indie, Nakladatelství Lidové noviny, ISBN: 80-7106-493-9, 1186 stran, Praha 2002

Otakar Hulec – Dějiny Jižní Afriky, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 1997, ISBN 80-7106-247-2 (345 stran)

William Beinart – Twentieth-century South Africa, Oxford University Press, 1994, 293 pp, ISBN 0-19-289239-8

B. M. Bhatia – Famines in India, A Study in Some Aspects of the Economic History of the Economic History of India, New India Press, New Delhi, 1963
P. S. Jayasinghe, Asia Publishing House, New York

The Cambridge Economic History of India, Volume I – II, Tapan Raychaudhuri, Irfan Habib, Dharma Kumar, Meghnad Desai, Cambridge University Press, 1982-1989, ISBN 0-521-22692-9

Paul Williams – Indian Philosophy (p.793-847); in: Philosophy 2, Further through the Subject, Edited by A.C. Grayling, Oxford University Press, London and New York, 1998, ISBN 0-19-875178-8 (Pbk.)

Jayandra Soni – Manifoldness, Jaina Theory of (p.77-81); in: Routledge Encyclopedia of Philosophy, Volume 6, General Editor Edward Craig, Routledge, London and New York 1998, ISBN: 0415-18707-9

Padmanabh S. Jaini – The Jaina Path of Purification, Motilal Barnasidass Publishers Private Limited, Delhi, ((1979) 1998), ISBN: 81-208-1578-5

Amrita Chandra (Shrimat Amrita Chandra Suri) – Purushártha Siddhyupáya, Edited with an Introduction, Translation, and Original Commentaries in English by Ajit Prasada, Published by Abhinandan Prasada Jindal, The Central Jaina Publishing House, Ajitashram, Lucknow (India), 1933 (džinistický text v Klementinu z Gándhího období)

Bhagavadgíta, přeložil Jan Filipický a Jaroslav Vacek, Odeon, Praha, 1976

Michael Oakeshott (1901-1990) – On being conservative (1956) (str. 407-437) – zejména část „One“ (str. 407-412); in: Michael Oakeshott – Rationalism in politics and other essays, New and expanded edition, Liberty Fund, Indianapolis 1991, ISBN 0-86597-095-5, ISBN 0-86597-094-7 (hardcover)

John R. Searle - The Construction of Social Reality, Penguin Books, London (1995) 1996, ISBN 0-14-023590-6

Lee Kuan Yew - From Third World to First, The Singapore Story: 1965-2000, HarperCollins Publishers Inc., New York 2000, ISBN 0-06-019776-5

Atanu Dey – Lee Kuan Yew on India a nesčetné další blogy na síti

Poznámky, vysvětlivky, citace

Již jako chlapec měl Gándhí vzácnou příležitost naslouchat vzájemným diskusím příslušníků různých vyznání, které pořádal jeho otec. Gándhí náležel k višnuistickému okruhu hinduismu, ale kromě právnických a indických filosofických a náboženských textů, především Bhagavadgíty, se dostal mezi jiným i k četbě Bible, Koránu, Sokratovy obrany, Ruskina, Thoreaua, Tolstého a spisů o vegetariánství.
biografické a historické údaje:

M. K. Gandhi – Satyagraha in South Africa (celá kniha)

M. K. Gandhi – An Autobiography, Part I-IV (celá kniha - str. 1-381)

Eknath Easwaran – Gándhí člověk, příběh jeho transformace [Gandhi, the Man]

Otakar Hulec – Dějiny Jižní Afriky

William Beinart – Twentieth-century South Africa

encyklopedické prameny

a další historická literatura

Od nenásilných džinistů převzal i tezi, že lidé jsou schopni pravdu poznat nanejvýš částečně a jen ze specifických a omezených úhlů pohledu. Je naopak troufalé, aby jakékoli vyznání, kniha či jakákoli skupina lidí vznášela nárok na vlastnictví absolutní pravdy, natož aby ji pak ještě vnucovala ostatním. ...

Ani svědomí proto není pro všechny stejné: může být dobrým vodítkem pro jednání jednotlivce, ale ten nemůže a nesmí předepisovat těm, kteří dospěli k jiným závěrům, co mají dělat a porušovat tak svobodu jejich svědomí.

Před odplutím do Londýna Gándhí sliboval, že se v cizině nedotkne masa, vína a žen i za garance džinistického mnicha. V mládí též obdivoval přítele džinistu jménem Raychandbhai Mehta (1868-1901), známému svým stoupencům jako Srimad Rajacandra z Gudžarátu a dopisoval si s ním i z Jižní Afriky.

kromě mnoha jiných pramenů i v:

Young India, 23.9.1926; in: The Selected Works of Arne Naess, Volume V – Gandhi and Group Conflict, Explorations of Nonviolent Resistance, Satyágraha, p.4

From Yeravada Mandir: Ashram Observances, str. 55; M. K. Gandhi; Navajivan Publishing House, Ahmedabad: ... *The one Religion is beyond all speech. Imperfect men put it into such language as they can command, and their words are interpreted*

by other men equally imperfect. Which interpretation is to be held to the right one? Everybody is right from his own standpoint, but it is not impossible that everybody is wrong. Hence the necessity of tolerance, which does not mean indifference to one's own faith, but a more intelligent and purer love of it. ...

Young India, 25.9. 1924: Truth is the exclusive property of no single scripture.

Young India, 6.10. 1921: Hinduism is not an exclusive religion. In it there is room for the worship of all the prophets in the world. It is not a missionary religion in the ordinary sense of the term. It has no doubt absorbed many tribes in its fold, but this absorption has been of an evolutionary, imperceptible character. Hinduism tells everyone to worship God according to his own faith or Dharma, and so it lives at peace with all the religions.

Young India, 17.4. 1924: I have repeatedly observed that no school of thought can claim a monopoly of right judgment. We are all liable to err and are often obliged to revise our judgments. In a vast country like this, there must be room for all schools of honest thought. And the least, therefore, that we owe to ourselves as to others is to try to understand the opponent's view-point, and, if we cannot accept it, respect it as fully as we expect him to respect ours.

O džinismu i něco ze současné literatury:

Jainism makes a clear distinction between knowledge of an entity as a whole and a knowledge of a part or an aspect of an entity. ... Complete knowledge of an entity, simultaneously grasping it in all its modes and in all possible ways, occurs only in the case of beings unhindered by karma and is a sign of omniscience. In the case of human knowledge, which is restricted to the functions of sense organs whose capacities are impeded by karma, only partial knowledge is possible. The doctrine of standpoints thus represents the various kinds of partial knowledge accessible to human beings. It serves two functions: it facilitates analyses of objects of inquiry and, when applied to other schools of thought, it enables Jainism to classify the partial truths of those schools in terms of one or the other standpoint. ... The second aspect of Jaina theory of manifoldness, which is correlated with the theory of standpoints, represents statements or predications about an object that can be made from only one specific point of view. Jayandra Soni, p.79-80; in: Routledge Encyclopedia of Philosophy, Volume 6 (1998)

The Buddha's method was one of withdrawal from philosophical disputes, for he avoided committing himself to any extreme view. But Máhávira's method was one of commitment, for he attempted to understand the points of view of the fighting parties (in a philosophical dispute) so that their dispute could be resolved and reconciled. Thus, the essence of the anekántaváda lies in exposing and making explicit the standpoints or presuppositions of the different philosophical schools. Matilal (1981), p.23; quoted in: Jayandra Soni (1998), p.78

Central to Jainism as a religion and an ethical system is non-violence or non-harming, and it is plausible to see the doctrines of anekánta and syát as non-harming extended into the areas of philosophy. Anekántaváda is the doctrine of manifoldness, that reality is actually infinitely complex. Reality, and any existent, has infinite facets. Thus any attempt to capture things in formulas as being simply (exclusively) x, or simply not x, etc. is going to be only partially true at the most. Looked at another way, alternative formulas would be equally true. Hence syádváda – the doctrine of its being the case 'from a certain point of view'. Look that the Jaina approach is inclusivist, each perspective is true, but only true from a certain point of view. Williams, p.838-839;

Asi i kvůli překlenutí konfesijních konfliktů Boha ztotožňoval především s pravdou, aby pak mohl víru připisovat téměř každému, včetně buddhistů, džinistů a nedestruktivních ateistů a považovat je za „hledáče pravdy“.

M. K. Gandhi – An Autobiography, Part V, Farewell (str. 382-383)

možná nejdůkladnější argumentaci provedl Gándhí v roce 1931 v listu Young India – dne 31.12.

Young India, 31.12. 1931: *I would say with those who say 'God is love,' God is love. But deep down in me I used to say that though God may be love, God is Truth above all. If it is possible for the human tongue to give the fullest description of God, I have come to the conclusion that God is Truth. Two years ago I went a step further and said that Truth is God. You will see the fine distinction between 'God is Truth' and 'Truth is God'. I came to that conclusion after a continuous and relentless search after truth which began fifty years ago. I then found that the nearest approach to truth was through love. But I also found that love has many meanings in English language and that human love in the sense of passion could become a degrading thing. I found, too, that love in the sense of ahimsa had only a limited number of votaries in the world. But I never found a double meaning in connection with truth and even atheists have not demurred to the necessity of power of truth. But in their passion for discovering truth, atheists have not hesitated to deny the very existence of God – from their own point of view rightly. It was because of this reasoning that I saw that rather than say that God is Truth, I should say Truth is God ... Add to this the great difficulty, that millions have taken the name of God and in His name committed nameless atrocities. Not that the scientists very often do not commit atrocities in the name of Truth For these and many reasons I have come to the conclusion that the definition – Truth is God – gives me the greatest satisfaction. And when you want to find Truth as God, the only inevitable means is love, that is non-violence, and since I believe that ultimately the means and ends are convertible terms, I should not hesitate to say that God is Love. ...*

Duchovní virtuoz Gándhí pokládal náboženství za osobní záležitost, která se do politiky plést nesmí. Harijan, 9.8. 1942: *Religion is a personal matter which should have no place in politics.*

D. G. Tendulkar – Mahatma, life of Mohandas Karamchand Gandhi VII, 264 (Bombay, 1953); citováno z: All Men Are Brothers, Life and Thought of Mahatma Gandhi as Told in His Own Words, str. 79: *If I were a dictator, religion and State would be separate. I swear by my religion. I will die for it. But it is my personal affair. The state has nothing to do with it. The state would look after secular welfare, health, communications, foreign relations, currency and so on, but not your or my religion. That is everybody's personal concern.*

Stát musí být zcela sekulární a nesmí dokonce poskytovat podporu žádné církevně vedené vzdělávací instituci. Harijan, 31.8. 1947: *The state is bound to be wholly secular. I go so far as to say that no denominational educational institution in it should enjoy State patronage.*

Gándhí sám ochotně přiznával vlastní omyly a chyby, míval nad sebou humorný nadhled ...

Za mnoho pasáží, prozrazujících Mahátmův humorný nadhled nad sebou samým uvedu jednu, vztahující se k době, kdy Gándhí dostal z verbování Indů do války průjem a úplavici:

Whilst I lay thus ever expectant of death Dr. Talvalker came one day with a strange creature. He hailed from Maharashtra. He was not known to fame, but the moment I saw him I found that he was a crank like myself. He had come to try his treatment on me. He had almost finished his course of studies in the Grant Medical College without taking the degree. Later I came to know that he was a member of Brahmo Samaj. Sjt. Kelkar, for that is his name, is a man of an independent and obstinate temperament. He swears by ice treatment, which he wanted to try on me. We gave him the name of 'Ice Doctor'. He is quite confident that he has discovered certain things which have escaped qualified doctors. It is a pity both for him and me that he has not been able to infect me with his faith in his system. I believe in his system up to a certain point, but I am afraid he has been hasty in arriving at certain conclusions.
M. K. Gandhi – An Autobiography, Part V, chapter XXVIII (str. 343)

... dle vlastních slov prováděl „misionářskou práci“ nanejvýš vlastním příkladem a diskusemi s hledajícími.

I have known only one way of carrying on missionary work, viz., by personal example and discussions with searchers for knowledge.

M. K. Gandhi – An Autobiography, Part IV, chapter VI (str. 199)

Ježíšovo poselství prý bylo hrubě překrouceno hlavně „podporou“ římského císaře a proměnilo se až na menší výjimky na „imperialistickou víru“.

D. G. Tendulkar – Mahatma, life of Mohandas Karamchand Gandhi IV, 95 (Bombay, 1952); citováno z: All Men Are Brothers, Life and Thought of Mahatma Gandhi as Told in His Own Words, str. 46

But today I rebel against orthodox Christianity, as I am convinced that it has distorted the message of Jesus. He was an Asiatic whose message was delivered through many media and when it had the backing of a Roman emperor, it became an imperialist faith as it remains to this day. Of course, there are noble but rare exceptions, but the general trend is as I have indicated.

Gándhí nicméně – právě po vzoru Ježíše - urážky ihned spolkl, rány neoplácel, útočníkům okamžitě odpouštěl, pozemské poklady rozdával nebo nechával ochraňovat pro horší časy komunity a jako politik ochotně nastavoval druhou tvář, kterou ovšem často chránily zástupy jeho stoupenců. S protivníkem byl ochoten jít ne jednu míli, ale dvě.

Výše zmíněná autobiografická a historická literatura

Narážka na evangelijní: *Kdo tě donutí k službě na jednu míli, jdi s ním dvě.* Matouš 5, 41

Žádné právo nelze ustavit zvnějšku, dopracovat se k jeho skutečnému využití se dá jen skrze plnění povinností, přičemž jednotlivec musí zprvu umět jen a pouze plnit povinnosti.

M. K. Gandhi – Constructive Programme: Its Meaning and Place (str. 170-181); in: Hind Swaraj and other writings, str. 175-176 (CW 75: 146-66)

Young India, 8.1.1925; in: The Message of Mahatma Gandhi, str. 86: *The true source of rights is duty. If we all discharge our duties, rights will not be far to seek. If leaving duties unperformed we run after rights, they will escape us like will-o'-the-wisp. The more we pursue the farther they will fly. The same teaching has been embodied, by Krishna, in the immortal words: „Action alone is thine. Leave then the fruit severely alone.“ Action is duty; fruit is the right.*

Gándhí již v Jižní Africe občanské závazky ke společnosti vzorně plnil. Vyzýval „bílé“ a Indý v tisku k vzájemnému porozumění a hájil nejen důstojnost Indů, ale vyzýval je i k zachovávaní hygieny a čistoty.

rozsáhlé pasáže CW, mj. též Satyagraha in South Africa, , též chapter VI, kolem str. 47;

M. K. Gandhi – An Autobiography, též Part IV, chapter XIV, str. 215-217

I když se s válečnými akcemi Angličanů zrovna neztotožňoval, po vypuknutí búrské války s přáteli nabídně ke všeobecnému překvapení úřadům dobrovolnou pomoc Indů.

M. K. Gandhi - Satyagraha in South Africa, též chapter IX (str. 68-79), a M. K. Gandhi – An Autobiography, Part III, chapter X (str. 161-162)

Při moru v Johannesburgu organizuje záchranné práce a osobně ošetřuje umírající.

M. K. Gandhi – An Autobiography, Part IV, chapter XV-XVII (str. 217-222)

Síla pravdy – viz níže

Po 20 let byl Gándhí velice dobře honorovaným advokátem a vyřešil stovky případů. Již první velký případ v Jižní Africe jej naučil nehnat spory mezi Indý k soudu, ale šetřit jim prostředky, diskrétně a nestranně seznamovat sporné strany s celkovou situací a se zájmy, oprávněnými požadavky a reálnými možnostmi strany druhé. Byl neúplatný a míval radost ze vstřícných řešení, kdy se u účastníků sporu projevil lepší já.

M. K. Gandhi – An Autobiography, Part II, kap. XIV (str. 97-100) (a další části knihy)

Gándhí se ohrazoval proti označování jeho pozdějšího hnutí za „pasivní rezistenci či odpor“, pod touto hlavičkou se prý často skrývá oportunismus slabšího. Užívání násilí jako politický prostředek odmítal tím spíše při eventuální převaze a své hnutí též nazval satjágraha – držení se pravdy, ale i síla či pevnost v pravdě.

M. K. Gandhi – Satyagraha in South Africa, chapter XIII – str. 111-115 Též Wikipedia: Gandhi described it as follows: Its root meaning is holding onto truth, hence truth-force. I have also called it love-force or soul-force. In the application of satyagraha, I discovered in the earliest stages that pursuit of truth did not admit of violence being inflicted on one's opponent but that he must be weaned from error by patience and sympathy. For what appears to be truth to the one may appear to be error to the other. And patience means self-suffering. So the doctrine came to mean vindication of truth, not by infliction of suffering on the opponent, but on oneself.

(není jednoznačný překlad, i Gándhí užívá více obrátů, proto to jsem to víckrát v textu opsal)

Postavit se před hlavěň děla vyžaduje podstatně větší statečnost než z něj střílet na ostatní. M. K. Gandhi – Hind Swaraj and other writings, XVII – str. 93-94

Nenásilné přístupy však bývají dlouhodobě účinnější, mocnější a spolehlivější než násilí.

Naess – Gandhi and Group Conflict, str. 5

Young India, 15.11. 1928: *It is my firm conviction that nothing endearing can be built upon violence.*

Harijan, 1.6. 1947: *To answer brutality with brutality is to admit one's moral and intellectual bankruptcy and it can only start a vicious circle.*

Hitler, Mussolini a Stalin s veškerým násilím a zastrašováním prý nebudou mít tak dlouhodobý vliv jako laskavý Buddha.

Pyarelal, N. – Mahatma Gandhi: The Last Phase, 2 vols. Ahmedabad: Navajivan - citováno z: Arne Naess, Volume V – Gandhi and Group Conflict, str.63

Násilí též škodí vládnoucímu i ovládanému, nenásilí a láska prospívá oběma.

Young India, 20.5. 1926: *And the sufferings of war harm both the parties. The sufferings in following the way of peace must benefit both. They will be like the pleasurable travail of a new birth.*

Gandhi's Correspondence with the Government 1942-44, Foreword (7.3.1945, Sevagram) str. xiii: *A jailer is as much a prisoner as his prisoner. There is no doubt a difference. From my point of view he is worse. If there is a day of Judgment, i.e. if there is a Judge whom we do not see but who nevertheless is much more truly than we exist for a brief moment, the judgment will go hard against the jailer and in favour of the prisoners.*

Young India, 12.3. 1931: *I venture to suggest in all humility that if India reaches her destiny through Truth and Non-violence, she will have made no small contribution to the world peace for which all the nations of the earth are thirsting, and she would also have, in that case, made some slight return for the help that those nations have been freely giving her.*

Gándhí vzpomínal, jak mu v dětství po písemném přiznání otec se slzami v očích odpustil krádež náhrdelníku.

M. K. Gandhi – An Autobiography, Part I, kap. VIII (str. 18-20)

Jak i část bílých Jihoafričanů mu pomáhala a podporovala jeho hnutí a jak mu zachránili život poté, co jej radikální Indové zbili na ulici Johannesburgu do bezvědomí.

M. K. Gandhi – Satyagraha in South Africa, kap. XXII (str. 158-173)

Současný norský filosof Arne Næss, autor jednoho z nejdůkladnějších rozborů Gándhího myšlení, poukazuje na jeho promyšlené úsilí ne o absolutní odstranění násilí, ale o jeho minimalizaci – k lidem i zvířatům. Na rozdíl od mnoha přísnějších indických asketů, stranicích se světa, byl však asi nejméně násilným člověkem, který kdy bezprostředně tahal za nitky velké politiky. Ohniska konfliktů přímo vyhledával, násilí předcházel a dokázal je vždy zastavit. též:

Arne Naess, Volume V – Gandhi and Group Conflict, Explorations of Nonviolent Resistance, Satyagraha, str. 41 (širší výklad str. 38-46 aj.)

Arne Næss – Gandhi og Atomalderen, str. 16-17; 36-38 - str. 36:

Gandhi søkte alltid mot konfliktens sentrum. Han hørte til en liten gruppe vismenn, de som kalles „karma-yogi“. Karma-yogi er et navn for en yogi som søker de høyeste mål gjennom handling. Han trekker seg ikke tilbake, men blir stående midt i fellesskapets handlingsfelt. Han søker å redusere vold generelt, ikke bare å redusere egen vold. Ensomhet duer ikke.

Kromě puntičkářsky důkladné práce, pečlivě vedeného účetnictví, osobní skromnosti a askese imponoval tím, jak ochotně mluvil s každým a kolik příznivců z nejrozumnějších stran si získával.

(citace odjinud, nevzpomínám si: *Carefully kept accounts are a sine qua non for any organization. Without properly kept accounts it is impossible to maintain truth in its pristine purity.*)

M. K. Gandhi – Satyagraha in South Africa, kapitola XIV, str. 122: *I note down the fact that we were so punctilious in keeping the accounts of the deputation that we preserved even such trifling vouchers as the receipts for the money spent in the steamers upon, say, soda water.*

Young India, 6.7. 1921: *If we do not account for every single pie we receive and do not make a judicious use of the funds, we shall deserve to be blotted out of public life.*

M. K. Gandhi – Satyagraha in South Africa, str. 202: *The public should be the bank for all public institutions, which should not last a day longer than the public wish. An institution run with the interest of accumulated capital ceases to be amenable to public opinion and becomes autocratic and self-righteous.*

Přitom přes trpělivé snášení urážek a protivenství od svých ústředních požadavků na ochranu důstojnosti ani o píď neustupoval, ledaže snad jeho vlastní přívrženci porušili zásadu nenásilí.

Mj.: M. K. Gandhi – Satyagraha in South Africa, str. 209-210

nejznámějším případem porušení zásady nenásilí byly události z r. 1922 ve vesnici Čaurí Čaura, kde dav, který ještě nevstřebal Gándhího zásady nenásilí zapálil obklíčenou policejní stanici a Gándhí následně zastavil svou kampaň.

V případě potřeby je třeba se i za cenu osobních nevýhod nebo nebezpečí bez zášti postavit silnějšímu.

Harijan, 17.11. 1946: *Thus the votary must refuse to be cowed down by his superior, without being angry. He must, however, be ready to sacrifice his post, however remunerative it may be. Whilst sacrificing his all, if the votary has no sense of irritation against his employer, he has ahimsa of the brave in him.*

Zprvu je však třeba vyjednávat, obracet se k veřejnému mínění – a teprve pak se uchýlit k satjágraze. Satjágrahín vposledku poslechne vnitřní hlas, jedná dle svého svědomí a demonstruje svou nevinu ochotou trpět – zejména vězením nebo dobrovolnou hladovkou.

Selections from Gandhi, by Nirmal Kumar Bose, 34, Published by Navajivan Publishing House, Ahmedabad 1948; citováno z: All Men Are Brothers, Life and Thought of Mahatma Gandhi as Told in His Own Words, str. 89: *Passive resistance is a method of securing rights by personal suffering; it is the reverse of resistance of arms. When I refuse to do a thing that is repugnant to my conscience, I use the soul-force ... If I do not obey the law and accept the penalty for its breach, I use soul-force. It involves sacrifice of self.*

Harijan, 26.7.1942: *Fasting unto death is an integral part of satyagraha programme, and it is the greatest and most effective weapon in its armoury under given circumstances ... Non-violence in its positive aspect as benevolence (I do not use the word love as it has fallen into disrepute) is the greatest force because of the limitless scope it affords for self-suffering without causing or intending any physical or material injury to the wrong-doer. The object always is to evoke the best in him. Self-suffering is an appeal to his better nature, as retaliation is to his baser.*

Harijan, 5.11. 1938: *A satyagrahi goes to prison, not to embarrass the authorities but to convert them by demonstrating to them his innocence. You should realize that unless you have developed the moral fitness to go to prison, which the law of satyagraha demands, your jail-going will be useless and will bring nothing but disappointment in the end.*

Young India, 20.10. 1927: *Since satyagraha is one of the most powerful methods of direct action, a satyagrahi exhausts all other means before he resorts to satyagraha. He will therefore constantly and continually approach the constituted authority, he will appeal to public opinion, state his case calmly and coolly before everybody, who wants to listen to him, and only after he has exhausted all these avenues will he resort to satyagraha. But when he has found the impelling call of the inner voice within him and launches out upon satyagraha he has burnt his boats and there is no receding.*

Nesmí klamat, provokovat, urážet nebo záměrně poškozovat protivníka: má odpůrce ne přetrumfnout, ale přesvědčit.

například in: Correspondence on Sir Reginald Maxwell's Speech, Detention Camp 21st May, 1943, str. 69; in: Gandhiji's Correspondence with the Government 1942-44 - str.58-70

I never despair of converting any person even an official of the hardest type. General Smuts was converted or say reconciled as he declared in his speech introducing the bill giving relief in terms of the settlement arrived at between him and me in 1914.

nebo: D. G. Tendulkar – Mahatma, life of Mohandas Karamchand Gandhi V, 273 (Bombay, 1952); citováno z: All Men Are Brothers, Life and Thought of Mahatma Gandhi as Told in His Own Words, str. 106

I must continue to argue till I convert opponents or I own defeat. For my mission is to convert every Indian, even Englishmen and finally the world, to non-violence for regulating mutual relations whether political, economic, social or religious.

V tom Mahátma (velký duch) Gándhí uspěl na výtečnou: sami Britové jej v nedávné anketě BBC zvolili za největší osobnost uplynulého tisíciletí.

síť: Gandhi Millenium BBC

Jakou tíhu nést nemusel

Mladý historik Áčarja Kripálání při prvním setkání vytkl po projevu Gándhímu, že o dějinách neví vůbec nic: žádný národ se prý ještě bez násilí neosvobodil. Mahátma s úsměvem opáčil, že dějiny nezná on, když si myslí, že co se nestalo v minulosti, se nemůže stát v budoucnu. Eknath Easwaran – Gándhí člověk, příběh jeho transformace, str. 40

viz též: *To believe that what has not occurred in history will not occur at all is to argue disbelief in the dignity of man.* M. K. Gandhi – Hind Swaraj and Other Writings, XIV, str. 74

I když Gándhí vnitřně proměnil mnoho lidí a mnohokrát zamezil nenávisti a vzájemným bojům, stoprocentní tíhu politické zodpovědnosti, zejména ohledně obrany státu proti vnějšímu napadení, na svých bedrech nikdy nést nemusel. Neměl moc příležitostí vidět země, kde vládci nikomu jinému vybudování charismatu nedovolí. Nedokázal si představit, co znamená vláda teroru se souběžnou moderní

propagandou v podmínkách informační blokády. Churchill se dokázal postavit k totalitním systémům bezesporu pohotověji a adekvátněji.

I když Gándhí zpovzdálí někdy vyzývá nejen Indý, ale i Brity, aby pustili Nacisty nebo Japonce do země, ale nespolupracovali s nimi, občas přizná svou neobeznámenost se situací, např. v Harijan, 25.8. 1940: „*We cannot visualize how you will stand non-violently against a foreign invasion.*“ *I cannot draw the whole picture to you because we have no past experience to fall back upon and there is no reality facing us today.* Nebyl si také jist efektivností nenásilného odporu za různých okolností, např. v Harijan, 13.4. 1940: *The underlying belief in either case is that even a Nero is not devoid of a heart. The unexpected spectacle of endless rows upon rows of men and women simply dying rather than surrender to the will of an aggressor must ultimately melt him and his soldiery. Practically speaking there will be probably no greater loss in men than if forcible resistance was offered; there will be no expenditure in armaments and fortifications. ... It gives me ineffable joy to make experiments proving that love is the supreme and only law of life. Much evidence to the contrary cannot shake my faith. Even the mixed non-violence of India has supported it. But if it is not enough to convince an unbeliever, it is enough to incline a friendly critic to view it with favour.*

Harijan, June 21, 1942: *Complete independence frees India's energies, frees her to make her contribution to the world crisis. Today's allies are carrying the burden of a huge corpse – a huge nation lying prostrate at the feet of Britain ...*

Mnoho dalších a pro Čecha nepochybně naivních pasáží, jak měly ostatní národy včetně Čechů otevřít dveře totalitním tyranům, najdeme in: M. K. Gandhi – For Pacifists, str. 71-92

Naši obdivovatelé německé filosofie si po četbě Gándhího též mohou zkorigovat představy o jejím „světodějném“ významu. Gándhí neměl před rokem 1918 příležitost se na vlastní oči seznámit s německým idealismem, reálpolitikou, ani německy důkladnou genocidou domorodých kmenů v nedaleké Namibii.

Narážka na jeden z ústředních konceptů Hegelovy Filosofie dějin

Obecně známý fakt. V některých pramenech stojí, že němečtí kolonizátoři v dnešní Namibii vyhubili až 90% lidí jednotlivého kmene buď přímými popravami anebo tím, že je vyhnali do pouště a nepouštěli je k napajedlům. V populární Kronice 20. století (Fortuna Libri, Praha 2007) čtenář najde článek o nelítostném vyvražďování Hererů na str. 52 (1904)

Za Britů se zlepšila distribuce zboží v Indii, ale zvýšil se i dovoz průmyslového zboží, zejména textilu z Británie, rušící domácí tkalce. Ve 2. polovině 19. století se tak kupní síla mnoha Indů snižovala a hladomory postihovaly ty, kteří si nedokázali najít práci. Indický těžební i zpracovatelský průmysl se začal výrazněji rozvíjet, onu přebytečnou sílu z venkova absorbovat a k vyššímu materiálnímu standardu Indů přispívat až po roce 1900 - desítky let po nastolení poměrně liberálního systému Brity. Hustota „zbídačených“ obyvatel, „trpících pod západní civilizací“ se též díky britskému míru totiž zvýšila a obyčejní rolníci se středověkými zemědělskými nástroji si tudíž mohli dovolit stále méně potravin a ovoce. A to na území dnešní Indické republiky žilo kolem roku 1900 teprve asi 200 miliónů lidí – tedy ani ne pětina dnešního počtu.

B. M. Bhatia – Famines in India, The Cambridge Economic History of India, populační atlasy statistiky aj.

Hustota „zbídačených“ obyvatel, „trpících pod západní civilizací“

M. K. Gandhi – Hind Swaraj and other writings, chapter VIII (str. 42):

It is my deliberate opinion that India is being ground down not under the English heel but under that of modern civilisation. It is groaning under the monster's terrible weight.

Gándhí i plánování rodiny jinak než askesí zavrhoval; domácí indické tradice kultivované erotiky a relevanci nárůstu lidské populace (natož problém ochrany divokých ekosystémů) spíš přehlížel.

článek *Birth Control*; in: Young India 12.3. 1925 dost drsné kázání: lékaři mají doporučovat brahmačarju, žádné umělé metody

And medical men will earn the gratitude of mankind, if instead of devising artificial means of birth-control they will find out the means of self-control. The union is meant not for pleasure but for bringing forth progeny. And union is a crime when the desire for progeny is absent.

Též další článek s příznačným názvem *Towards Moral Bankruptcy*; in: Young India 19.8. 1926

přehlížel – nepsal o nich. O těchto tématech, jimž se indologové nevyhnou (Kámasútra či nebezpečí populačního růstu), se dá u Gándhího sotvaco najít.

Gudžarátec Gándhí však četl dokonce i mladého Bertranda Russella a Havelocka Ellise a je pozoruhodné, že na rozdíl od mnoha tehdejších Britů si jejich odvážného a nekonvenčního postoje váží, i když s nimi nesouhlasí: Mahatma Gandhi, the last phase, by Pyarelal I, 588-589, Navajivan Publishing House, Ahmedabad 1956; in: All Men Are Brothers, Life and Thought of Mahatma Gandhi as Told in His Own Words, str. 114-115:

For 20 years I was in the closest touch with the West in South Africa. I have known the writings on sex by eminent writers like Havelock Ellis, Bertrand Russell, and their theories. They are all thinkers of eminence, integrity and experience. They have suffered for their convictions and for giving expression to the same. While totally repudiating institutions like marriage, etc., and the current code of morals—and there I disagree with them—they are firm believers in the possibility and desirability of purity in life independently of those institutions and usages. I have come across men and women in the West who lead a pure life although they do not accept or observe the current usages and social conventions.

Jeho tezi, že násilí je vyživováno jen a jen lží, pádně zpochybňují příklady společností se silnými ročníky bezprizorných mladých mužů, které zpravidla generují násilí a války.

Young India, 20.5. 1926: *The way of peace is the way of truth. Truthfulness is even more important than peacefulness. Indeed, lying is the mother of violence. A truthful man cannot long remain violent. He will perceive in the course of his search that he has no need to be violent, and he will further discover that so long as there is the slightest trace of violence in him, he will fail to find the truth he is searching. ...*

Jeho milované drávidské národy Indie se dnes namnoze raději učí anglicky než hindsky, jak si přál, ale nový celostátní jazyk Gándhí neprosazoval tak razantně jako vládci dnes válkou pustošené Srí Lanky.

Slogan, který demonstranti (zejména jihu, namnoze Tamilové, Telugové, Kannadci a Malajalamci, kteří patří k naprosto jiné (drávidské) jazykové rodině) rádi vykřikovali a vykřikují: „Hindi never, English ever!“

Hindi in the South – Young India 18.6. 1931: *It is surely more necessary for them [Tamils] to learn Hindi than for the Hindi-speaking population to learn the Southern languages.*

Harijan, 3.8. 1947: *... But I have realized that the language of the common man, the lingua franca of India, can only be an amalgamation of simple Hindi and simple Urdu written in the Devanagari and Urdu script, i.e. Hindustani. ...*

Gándhí přitom Indům dobrou střechu nad hlavou, hygienu, dostatek potravy a oděvů přál. Snažil se ale vše sdílet s chudými.

fakta notoricky známá, též Harijan, 2.11. 1934: *You are right. I hate privilege and monopoly. Whatever cannot be shared with the masses is taboo to me. That is all.*

Na otázku, proč ve vlaku jezdí zásadně třetí třídou, měl pohotovou odpověď: „Protože čtvrtá třída není“.

Ekhnath Easwaran – Gándhí člověk, příběh jeho transformace, str. 44

Pozor, stroje!

Britský konzervativní politolog Michael Oakeshott schvaloval instituciální reformy v politice jen když si je vynutí sama situace, specifický defekt. Kvitoval jen malé, omezené inovace, prováděné pomalým tempem, aby byla šance, že uskutečňovaná změna bude omezena na zamýšlený rozsah a nebude s sebou nést, jak to zpravidla bývá, nežádoucí a nezvladatelné důsledky.

Michael Oakeshott (1901-1990) – On being conservative (1956) (str. 407-437) – zejména část „One“ (str. 407-412)

Gándhí kladl zrovna takové požadavky na výrobní a technologické inovace, zatímco životní důležitost průhlednosti, stability a účinnosti instituciálních fakt v politice občas nedoceňoval.

Jeho návody nepostačují k utvoření žádného typu dobře fungující společnosti většího rozsahu.

Některé věty, třebaš projevy z 8. srpna – Harijan, 22.3. 1942; in: Gandhiji's Correspondence with the Government 1942-44, str. 114-115 jako např: *I therefore want freedom immediately, this very night, before dawn, if it can be had. ... I have always recognized a fundamental difference between Fascism and the democracies, despite their many limitations, and even between Fascism and British imperialism which I am fighting. ... Englishmen did not die to the last man in Malaya or on the soil of Burma. They effected instead, what has been described as a 'masterly evacuation'. But I cannot afford to do that. Where shall I go, where shall I take the forty crores of India? ... If lustre has to be restored to their eyes, freedom has to come not tomorrow but today. Congress must therefore pledge itself to do or die.* ještě vypadají v širším kontextu jako jakási (i když poněkud riskantní) politická zodpovědnost, i když Indové téměř neměli zbraně. Problém je, že Gándhí na více místech ve spisech chce odchod Britů ze dne na den, zatímco některé životně důležité otázky pro přebírání moci a fungování společnosti Gándhí nepromýšlel, neprobíral a tím dával také jistý příklad svým učedníkům a kolegům - Harijan, 19.7. 1942:

„You desire to have India's freedom in order to help the Allies,“ was Mr. Edgar Snow's question, and the last question. „Will Free India carry out total mobilization and adopt the methods of total war?“

„That question is legitimate,“ said Gandhiji, „but it is beyond me. I can only say Free India will make common cause with the Allies. I cannot say that Free India will take part in militarism or choose to go the non-violent way. ...

Harijan, 14. 6. 1942:

But what does a free India mean, if, as Mr. Jinnah said, Muslims will not accept Hindu rule?

A. I have not asked the British to hand over India to the Congress or to the Hindus. Let them entrust India to God or in modern parlance to anarchy. Then all the parties will fight one another like dogs, or will, when real responsibility faces them, come to reasonable agreement. I shall expect non-violence to arise out of that chaos.

institucionálních fakt – též koncept amerického filosofa jménem John Rogers Searle (1932-), (snad učí stále v Berkeley) mj. v knize John R. Searle - The Construction of Social Reality

Mnoho Indů dnes vzhlíží raději k modernímu a blahobytnému Singapuru, jehož tvůrci v čele s Lee Kuan Yew netrýznili sami sebe za poklesky bližních, ale na budování pevného právního rámce a účinného systému trestů si přímo vyhráli. Umožnili pak bezesporu lépe než Gándhího ctitelé snadnější podnikání, tvrdý postih zkorumpovaných politiků, násilníků, sprejerů, a udrželi zkrátka ambiciózní náboženské vůdce.

Mnoho Indů žije nebo pracuje v Singapuru, kde je tamilština dokonce jedním z oficiálních jazyků, a obdivuje jeho zřízení: mj. existuje též zajímavé blogy Inda jménem Atanu Dey na internetu: Lee Kuan Yew on India: I am an unabashed admirer of Lee Kuan Yew and ... Rajiv Gandhi accomplished little. ...

Lee Kuan Yew - From Third World to First, The Singapore Story: 1965-2000, zejména Part II, kapitola 25 – South Asia's Legends and Leaders (str. 403-422)

jehož tvůrci v čele s Lee Kuan Yew netrýznili sami sebe za poklesky bližních M. K. Gandhi – An Autobiography, Part IV, chapter XXXV-XXXVI (str. 257-259) vypráví jak se Gándhí kvůli „moral fall of two inmates of the Ashram“ zarmoutil a nařídil sám sobě sedmidenní půst a jen 1 jídlo denně na 4 a půl měsíce.

Zákonnosti ekonomie by se podle něj měly v různých zemích aplikovat s přihlédnutím k místním podmínkám.

Východiskem pozdějšího Gándhího ekonomického myšlení není ekonomický růst či „prosperita“, ale především lidé, jimž by měly stroje sloužit, jako to činí třeba čistá tekoucí voda, kolovrátek a šicí stroj.

((Nedávno bylo totiž česky vydáno Gándhí rané a nezralé dílo Hind Swaraj - Indická samospráva s narychlo načrtnutými výpady proti západní civilizaci a technologii jakožto dílu satana a idylizace staré civilizace Indie, která se nemá od jiných co učit. Není zrovna šikovnou cestou k seznámení českého čtenáře s Gándhího myšlenkami. Mladý Gándhí se tam ještě nechává dost unášet vlastní rétorikou a poněkud nevybíravě napadá výkon profese soudců, učitelů a lékařů, aby si o asi o 15 let později musel nechat evropskou medicínou vyoperovat slepé střevo. Tento odsudek však není koherentní s jeho mnoha dalšími pozdějšími spisy. Například v M. K. Gandhi – An Autobiography, Part IV, chapter XXII (str. 230-232) již doznává přes vlastní léčitelské úspěchy (vyléčil po domácku pomocí hliněných obkladů úspěšně i zlomeninu ruky svého syna Ramdase): „But nowadays I have not the confidence I

had in South Africa and experience has even shown that these experiments involve obvious risks.“

Sám Gándhí po vlastních zkoušenostech, kdy potřeboval lékaře, posléze uznává, že příroda, potrava a vodol léčba sama nevyléčí veškeré nemoci, jak tomu ještě na zdravé venkovské Tolstojovské farmě (kde zrovna nebyl nikdo nemocný) věřil. Doznává to též v:

M. K. Gandhi – Satyagraha in South Africa, chapter XXXV, str. 248))

V nebezpečné moderní době je třeba výrobu a distribuci co nejvíce decentralizovat, třebas i na úkor „produktivity práce“, aby ji nikdo nedokázal zcela ovládnout a zneužít, a aby se všichni lidé mohli těšit rovné důstojnosti.

M. K. Gandhi – Constructive Programme: Its Meaning and Place; in: Hind Swaraj and other writings, str. 173-174

Gándhí nemluví o komunistické rovnosti, ale jen rovné důstojnosti, viz též The Mind of Mahatma Gandhi, 116, compiled by R.K. Prabhu and U.R. Rao, Oxford University Press 1945; in: All Men Are Brothers, str. 135: *By the non-violent method, we seek not to destroy the capitalist, we seek to destroy capitalism. We invite the capitalist to regard himself as a trustee for those on whom he depends for the making, the retention, and the increase of his capital. Nor need the worker wait for his conversion. If capital is power, so is work. Either power can be used destructively or creatively. Either is dependent on the other. Immediately the worker realizes his strength, he is in a position to become a co-sharer with the capitalist instead of remaining his slave. If he aims at becoming the sole owner, he will most likely be killing the hen that lays golden eggs.*

Ekonomický řád a samotná spotřeba nesmějí vynucovat potřebu příliš silného státu, který by pak omezoval svobodu jednotlivce. The Modern Review, Calcutta, October 1935: *I look upon an increase in the power of the State with the greatest fear because, although while apparently doing good by minimizing exploitation, it does the greatest harm to mankind, by destroying individuality, which lies at the root of all progress.*

Též pozoruhodná a jasnozřivá prognóza následného vývoje v „osvobozených“ rozvojových zemích: Selections from Gandhi, 193-194 by Nirmala Kumar Bose, Published by Navajivan Publishing House, Ahmedabad 1948; in: All Men Are Brothers, str. 142:

Our tyranny, if we impose our will on others, will be infinitely worse than that of the handful of Englishmen who form the bureaucracy. Theirs is a terrorism imposed by a minority struggling to exist in the midst of opposition. Ours will be a terrorism imposed by a majority and therefore worse and really more godless than the first. We must therefore eliminate compulsion in any shape from our struggle. If we are only a handful holding freely the doctrine of non-cooperation, we may have to die in the attempt to convert others to our view, but we shall have truly defended and represented our cause. If however we enlist under our banner men by force, we shall be denying our cause and God, and if we seem to succeed for the moment, we shall have succeeded in establishing a worse terror.

Se soběstačností žen se utvoří prostor i pro jejich životní volbu a jinakost.

M. K. Gandhi – Constructive Programme: Its Meaning and Place; in: Hind Swaraj and other writings, str. 175-176 (CW 75: 146-66)

I když Gándhí většinou píše v obecném mužském rodě (a z dnešního pohledu jsou tak některé jeho obraty sexistické), někdy píše „on nebo ona“ ap., a to měrou dokonce větší než většina mužských spisovatelů tehdejší „západní civilizace“.

The Mind of Mahatma Gandhi, 112, compiled by R.K. Prabhu and U.R. Rao, Oxford University Press 1945; in: All Men Are Brothers, str. 162: *Women are special custodians of all that is pure and religious in life. Conservative by nature, if they are slow to shed superstitious habits, they are also slow to give up all that is pure and noble in life.*

O strojích: M. K. Gandhi – Hind Swaraj and other writings, str. 164-170 (CW 16, 134-135; CW 22, 401-402; CW 25, 251-252; CW 47, 89-90; CW 48, 353; CW 58, 400; CW 61, 416; CW 64, 118; CW 71, 383

též: Harijan, 2.11. 1934 ... *Your mass-production is ... production by the fewest possible number through the aid of highly complicated machinery ... My machinery must be of the most elementary type which I can put in the homes of the millions.*

„So you are opposed to machinery only because and when it concentrates production and distribution in the hands of the few?“

You are right. I hate privilege and monopoly. Whatever cannot be shared with the masses is taboo to me. That is all.

Constructive programme: Its Meaning and Place, Navajivan Publishing House, Ahmedabad, str. 7; in: The Message of Mahatma Gandhi, str. 78-79: *But the Khadi mentality means decentralization of the production and distribution of the necessities of life. Therefore, the formula so far evolved is, every village to produce and use all its necessities and, in addition, produce a certain as its contribution to the requirements of the cities.*

Heavy industries will necessarily be centralized and nationalized. But they occupy the least part of the vast national activity in the villages.

Když se komik Charlie Chaplin se při legendárním setkání v roce 1931 v Londýně pokoušel vážně Gándhího přesvědčit, že užíváním strojů může lidstvo získat „čas ke vzdělávání a užívání života“, Gándhí se jen usmíval. Jakoby tušil, že dnes budou Američané muset pracovat, držet si stále více věcí a dojíždět déle než před 20 lety, aby si ve „vyspělém světě“ vůbec našli nebo udrželi práci - a aby nepropadli sociálním žebříčkem do narůstajícího tábora bezdomovců.

Charles Chaplin, My Autobiography, str. 344, v originále je sloveso „smiled“, na rozdíl od českého překladu Františka Vrby („usmál se“), v o něco průběhovějším čase – spíš jako „usmíval se když jsem pokračoval“:

So I cleared my throat: „Naturally I am in sympathy with India’s aspirations and struggle for freedom,” I said. „Nonetheless, I am somewhat confused by your abhorrence of machinery.

*The Mahatma nodded and **smiled as I continued**, „After all, if machinery is used in the altruistic sense, it should help to release man from the bondage of slavery, and give him shorter hours of labor and time to improve his mind and enjoy life.“*

„I understand,” he said, speaking calmly. But before India can achieve those aims she must first rid herself of English rule. Machinery in the past has made us dependent on England, and the only way we can rid ourselves of that dependence is to boycott all goods made by machinery. ...

(V indickém vydání CW je toto setkání nastíněno jen velmi rámcově.)

Prodlužování skutečné pracovní doby v USA za Bushů – obecně známý fakt, který už rozebírají sociologické studie

Hrdinovi meč stejně vypadne (viz níže)

Pevná morální základna, vybudovaný charakter je dokonce důležitější než školní vzdělání, gramotnost. Re-makers of Mankind, str. 104; in: The Message of Mahatma Gandhi, str. 112

Q. What is your goal in education when India obtains Self-rule?

A. Character-building. I would try to develop courage, strength, virtue, the ability to forget oneself in working towards great aims. This is more important than literacy; academic learning is only a means to this great end.

Svarádž (vláda nad sebou samým i samospráva) je schopnost vládnout sobě samotnému, ovládat vlastní mysl, vášně a potřeby. Každý ji má na dlaní a musí se s ní nejprve obeznámit sám. Teprve po vlastním individuálním osvobození může přesvědčovat druhé k tomuž.

téměř doslovná citace: M. K. Gandhi – Hind Swaraj and other writings, XIV (str. 73 cit. vyd.)

Je ale dobré nepřehlédnout, že **Gándhí byl člověkem muzikálním**: na více místech prozrazuje, jak měl rád bengálskou hudbu. Viz též Selections from Gandhi, 274, by Nirmala Kumar Bose, Published by Navajivan Publishing House, Ahmedabad 1948; in: All Men Are Brothers, str. 156: *Music means rhythm, order. Its effect is electrical. It immediately soothes. Unfortunately like our shástras, music has been the prerogative of the few. It has never become nationalized in the modern sense. If I had any influence with volunteer boy scouts and Seva Samiti organizations, I would make compulsory a proper singing in company of national songs. And to that end I should have great musicians attending every congress or conference and teaching mass music.*

The Mind of Mahatma Gandhi, 39, compiled by R.K. Prabhu and U.R. Rao, Oxford University Press 1945; in: All Men Are Brothers, str. 179: *I love music and all the other arts, but I do not attach such value to them as is generally done. I cannot, for example, recognize the value of those activities which require technical knowledge for their understanding ... When I gaze at the star-sown heaven, and the infinite beauty it affords my eyes, that means to me more than all that human art can give me. That does not mean that I ignore the value of those works generally called artistic; but personally, in comparison with the infinite beauty of Nature, I feel their unreality too intensely ... Life is greater than all art. I would go even further and declare that the man whose life comes nearest to perfection is the greatest artist; for what is art without the sure foundation and framework of a noble life?*

Teprve až budou Indové jednat důstojně, ovládat sebe sama a zredukují tělesné potřeby na minimum, mohou mít svarádž i v prý přeneseném a odvozeném smyslu – indickou samosprávu a nezávislost, aniž by jim vadili usazení Angličané. Provedou-li naopak ozbrojené „osvobozené“ povstání a převezmou-li od nich jejich potlačovatelský aparát, nebudou svobodní ani bez Angličanů.

M. K. Gandhi – Hind Swaraj and other writings, IV (str. 26-29); XIV (str. 72-74); XX (str. 113-116 cit. vyd. – ale též český překlad)

dál: Selections from Gandhi, by Nirmal Kumar Bose, 39; Navajivan Publishing House, Ahmedabad, in 1948; in: All Men Are Brothers, str. 108

Civilization, in the real sense of the term, consists not in the multiplication but in the deliberate and voluntary restriction of wants. This alone promotes real happiness and contentment, and increases the capacity for service.

Nejvíce prý záleží v politice na použitých prostředcích – ne/násilné prostředky přivodí v politice odpovídající důsledky obdobně jako semeno zplodí odpovídající strom.
Hind Swaraj, XVI (str. 81)

Vyzývá členy Indického národního kongresu, ať příkladem pěstují osobní přátelství s lidmi jiných vyznání. M. K. Gandhi – Constructive Programme: Its Meaning and Place; in: Hind Swaraj and other writings, str. 171-172 (CW 75: 146-66)

Mohl-li volit mezi násilím a nenásilím, volil vždy nenásilí. ...

Musel-li však Gándhí volit mezi násilím a zbabělostí, doporučoval v zájmu obrany násilí.

Young India, 15.11. 1928: *It is my firm conviction that nothing endearing can be built upon violence.*

Harijan, 1.6. 1947: *To answer brutality with brutality is to admit one's moral and intellectual bankruptcy and it can only start a vicious circle.*

Harijan, 27.10. 1946: *Though violence is not lawful, when it is offered in self-defence, or for the defence, or for the defence of the defenceless, it is an act of bravery far better than cowardly submission. The latter benefits neither man nor woman.*

Young India, 11.8. 1920: *I do believe that where there is only a choice between cowardice and violence, I would advise violence ... I would rather have India resort to arms in order to defend her honour than that she should in a cowardly manner become or remain a helpless witness to her own dishonour.*

But I believe that non-violence is infinitely superior to violence.

Towards New Horizons, Pyarelal, Navajivan Publishing House, Ahmedabad, str. 91-93; in: The Message of Mahatma Gandhi, str. 86-87: *A father wields power over his children; he may even punish, but not by inflicting violence. The most effective exercise of power is that that irks least. Power rightly exercised must sit light as a flower; no one should feel the weight of it.*

Při nevelkých materiálních potřebách v ášramech Gándhí a jeho blízcí zpravidla dobře, radostně a bez násilí vycházeli nejen mezi sebou, ale i s místními kobrai a škorpióny.

Problém, jak se chovat ke kobrai a škorpiónům se Gándhí pokoušel řešit mj. i v knize M. K. Gandhi – Satyagraha in South Africa, zejména kapitola Tolstoy Farm III (str. 243-258), později již problém zvládal lépe:

Eknath Easwaran – Gándhí člověk, příběh jeho transformace, str. 87: *Jednoho večera se v ášramu v Sévágrámu shromáždily stovky lidí k večerním modlitbám. Slunce se chýlilo k západu a to je doba, kdy po úmorném vedru indického dne vylézají ze svých skrýší hadi. Někdo zahlédl, jak se k shromáždění plazí kobra. Její uštknutí je rychlé a smrtelné a není divu, že na indickém venkově, kde je lékařská pomoc obvykle vzdálená, z ní mají všichni panický strach. Lidí posedla hrůza a hrozilo nebezpečí, že pokud se panika rozšíří, může být někdo ušlapán. Gándhí však zachoval klid a nehýbal se. Seděl na vyvýšené plošině a na sobě měl pouze svou bederní roušku dhóti; paže, nohy i hrud' měl nahý. Dav se zatajeným dechem sledoval, jak se kobra blíží přímo ke Gándhímu a plazí se mu po stehnech. Rozprostřelo se hrobové ticho, nikdo se neodvážil ani hnout. Gándhí si pro sebe*

opakoval mantru Ráma, Ráma, Ráma. I kobra ztratila poslední špetku strachu. Musela vycítit, že se nachází v přítomnosti někoho, kdo by jí nikdy neublížil. Pomalu a tiše se odplazila, aniž by někoho napadla.

Gándhímu imponovali daleko víc než slaboši a zbabělci stateční bojovníci, kteří byli vposledku více ku prospěchu i nenásilnému odporu.

obecný fakt, jeho příkladem mohou být Paštunové v Jižní Africe, z nichž někteří, jako Mir Alam a jeho druzi Gándhímu zprvu nerozuměli, tvrdě jej napadali a pak téměř ubodali za domnělou slabost, ale pak, když šlo do tuhého, patřili k jeho nejlepším žákům nenásilí - M. K. Gandhi – Satyagraha in South Africa, kap. XXII (str. 158-173) a následující kapitoly

Ve chvíli, kdy se člověk stane ztělesněním vrcholné odvahy, meč mu prý totiž stejně vypadne z ruky.

Hind Swaraj and other writings, XVII, str. 99: *And you will find that whatever extra effort a swordsman needs is due to lack of fearlessness. If he is an embodiment of the latter, the sword will drop from his hand that very moment. He does not need its support. One who is free from hatred requires no sword.*

Když v roce zavítal do pohraničí dnešního Pákistánu (dnes kontrolovaného Talibanem), aby pomohl příteli Abduldžaffáru Chánovi utvářet „první nenásilnou armádu na světě“, potkával všude zástupy muslimských Paštunů ověšených noži a puškami. Vyptával se jich: „Máte strach? Proč byste jinak nosili při sobě zbraň?“ - „Naučil jsem se nikoho nebát. Proto chodím neozbrojen. To je ahinsá.“, vysvětloval. Statní muži nadšeně souhlasili a odkládali své zbraně. Eknath Easwaran – Gándhí člověk, příběh jeho transformace, str. 74; o oné pozoruhodné osobnosti statného a vzrůstem mimořádně vysokého muslimského paštunského reformátora (1890-1988), který hlásal nenásilí, vzdělání žen a sekularismus, až se nakonec znelíbil novým vládcům "osvobozeného" Pákistánu, kteří ho věznili daleko tvrději než Britové, stal se vězněm roku Amnesty International (1962) a zemřel v domácím vězení v Pěšaváru 40 let po vyhlášení nezávislosti své vlasti, bohužel nenajdeme informace na síti v češtině, ale ponejvíce anglicky pod jménem Abdul Gaffar Khan